

Elżbieta Rozpara
Agnieszka Głowacka

Dawne odmiany do ogrodów przydomowych

Rośliny sadownicze. Czereśnia

Skierniewice 2017

Dawne odmiany do ogrodów przydomowych

Rośliny sadownicze

Czereśnia

Instytut Ogrodnictwa
Skierniewice, 2017

Autorzy opracowania:

dr hab. Elżbieta Rozpara, prof. IO

mgr inż. Agnieszka Głowacka

Fotografie 1-14; 26-35 **mgr inż. Agnieszka Głowacka**

15-25 **mgr inż. Witold Danelski**

Rysunki 1-12: **Marek Morgaś**

Rysunek 13: **mgr inż. Witold Danelski**

Praca została wykonana w ramach Zadania 1.7

**„Poszerzanie różnorodności gatunków i odmian roślin ogrodniczych na
obszarach wiejskich oraz podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie
znaczenia roślinnych zasobów genowych”**

Programu Wieloletniego IHAR-PIB/IO (2015-2020)

**„Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych
zasobów genowych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego
rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju”**

finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	5
II. DAWNE ODMIANY CZEREŚNI	6
Bladoróżowa.....	6
Büttnera Czerwona.....	7
Dönissena Żółta.....	7
Gubińska Czarna.....	8
Hedelfińska.....	8
Jaboulay (syn. Żabula, Lionńska)	9
Kanarkowa.....	10
Kunzego (syn. Kunzes Kirsche)	10
Lotka Trzebnicka.....	11
Merton Premier.....	11
Schneidera Późna	12
Sercówka Nieszawska.....	13
III. MATERIAŁ SZKÓŁKARSKI	13
Produkcja drzewek przez okulizację podkładek.....	15
Produkcja drzewka przez wiosenne szczepienie.....	17
Drzewka wieloodmianowe.....	18
IV. SADZENIE DRZEW I ICH PIELĘGNACJA	19
Przygotowanie stanowiska pod drzewka czereśni	19
Lokalizacja drzew czereśni na działce.....	20
Termin i sposób sadzenia	22
Cięcie drzewek po posadzeniu	24
Cięcie i formowanie drzew w kolejnych latach wzrostu	25
Choroby utrudniające uprawę czereśni	25
Szkodniki utrudniające uprawę czereśni	28
Ochrona przed ptakami.....	29
V. ZAPYLANIE KWIATÓW.....	29
VI. PODSUMOWANIE	30

I. WSTĘP

Wśród drzew i krzewów owocowych, sadzonych w ogródkach przydomowych i na działkach, na własne potrzeby, nie może zabraknąć czereśni. Owoce tego gatunku nie mają sobie równych, jeśli chodzi o smakowitość. Cenią je konsumenci na całym świecie, głównie jako owoce deserowe. Są lubiane szczególnie przez dzieci, gdyż zawierają dużo cukrów. Należy przy tym podkreślić, że są to cukry proste, korzystnie wpływające na pracę serca. Czereśnie są też bogate w witaminy, a zwłaszcza: C, A, B₂, B₁ oraz składniki mineralne, takie jak: potas, fosfor, wapń, magnez i żelazo.

Drzewa czereśni są mało wytrzymałe na mróz i dlatego nie wszędzie w Polsce udaje się ich uprawa. Najlepsze warunki dla wzrostu i rozwoju drzew znajdujemy między innymi na Dolnym Śląsku, w Wielkopolsce, w okolicach Tarnowa i Buska. W tych rejonach rozwija się dynamicznie produkcja czereśni na skalę towarową. Problemem w uprawie czereśni bywa rak bakteryjny – choroba wyniszczająca drzewa, a także pękanie i gnicie owoców podczas opadów deszczu, które w warunkach Polski są częste w okresie dojrzewania. Problemy uprawowe można ograniczyć wybierając starannie stanowisko i wartościowe odmiany. Postęp w hodowli czereśni na świecie sprawia, że z roku na rok przybywa odmian charakteryzujących się zwiększoną wytrzymałością na mróz, odpornością na choroby, mniejszą podatnością owoców na pękanie oraz innymi jeszcze zaletami. Te nowe, ulepszone odmiany wybierają sadownicy do uprawy towarowej. Ważnym kryterium wyboru odmiany jest też wielkość owoców. Czereśnie niektórych nowych odmian osiągają masę nawet kilkunastu gram. W zapomnienie odchodzą odmiany drobno owocowe (o masie owocu 4–5 g), które były popularne w uprawie dawniej. Te właśnie historyczne odmiany są obiektem zainteresowania amatorów-hobbystów i to one są w pierwszej kolejności wybierane na działki i do ogrodów przydomowych. Zachowanie dla potomnych dawnych odmian ma duże znaczenie dla utrzymania różnorodności biologicznej. Dotyczy to nie tylko czereśni, ale wszystkich gatunków roślin uprawnych. W czereśniach różnorodność przejawia się w szerokiej gamie barw skórki owoców, zmienności kształtu owocu, odmienności smaku i szeregu innych cech morfologicznych, nie tylko owocu ale również drzewa. W kolekcji

Instytutu Ogrodnictwa znajduje się ponad 300 różnych odmian czereśni. Wśród nich jest wiele odmian dawniej uprawianych, których dziś już nie spotyka się w sadach. Niektóre cechuje niezwykle delikatny smak owoców lub atrakcyjny, nietypowy wygląd. Te właśnie oryginalne odmiany powinny być wybierane na działki. Należy podkreślić, że obecnie drzewa czereśni mogą być sadzone, po kilka egzemplarzy, nawet na niewielkich obszarowo działkach, ponieważ drzewa te nie zajmują tak dużo miejsca, jak dawne czereśnie. Silne ograniczenie wzrostu osiągnięto za sprawą wyhodowania i wprowadzenia do uprawy karłowatych podkładek, na których szczepi się odmiany uprawne.

II. DAWNE ODMIANY CZEREŚNI

Bładoróżowa

Odmiana nieznanego pochodzenia.

Drzewo: rośnie bardzo silnie i tworzy potężną szerokostojkową koronę. Plonuje obficie i corocznie. Jest wytrzymałe na mróz a kwiaty i pąki kwiatowe są mało wrażliwe na przymrozki.

Owoc: średniej wielkości, przy obfitym plonowaniu osiąga masę 5–6 g. Jest

sercowaty, wydłużony, dość wąski. Skórka kremowa, pokryta bladoróżowym lub bladokarminowym rumieńcem. Miąższ kremowy, miękki, słodki, dobrze odchodzący od pestki, bardzo smaczny. Pestka mała, wydłużona. Szypułka dość długa (około 40 mm), sztywna, zielona.

Dojrzewanie owoców: w końcu drugiego lub na początku trzeciego tygodnia dojrzewania czereśni, co przypada zwykle w pierwszej połowie czerwca.

Właściwości użytkowe: odmiana o bardzo delikatnych, smacznych owocach oraz o dużej plenności drzew, wytrzymała na mróz i mało wrażliwa na raka bakteryjnego. Ma znaczenie wybitnie amatorskie z powodu delikatnych i bardzo wrażliwych na transport owoców.

Büttnera Czerwona

Odmiana niemiecka, jeszcze do niedawna szeroko rozpowszechniona w sadach towarowych.

Drzewo: rośnie silnie lub bardzo silnie i tworzy kulistą koronę ze wzniesionymi ku górze konarami oraz zwisającymi końcami gałązek. Jest wytrzymałe na mróz, a kwiaty są mało wrażliwe na przymrozki.

Owoc: duży, o masie 7–8 g, szerokosercowaty, krótki. Skórka jasnożółta, z czerwonym cętkowanym rumieńcem, który u dojrzałego owocu pokrywa prawie całą powierzchnię. Miąższ jasnożółty, chrząstkowaty, słodki. Pestka średniej wielkości, zaczerwieniona, pękata. Szypułka dość długa (40–45 mm), od strony owocu zgrubiała.

Dojrzewanie owoców: w szóstym tygodniu dojrzewania czereśni, przeważnie w drugiej dekadzie lipca.

Właściwości użytkowe: odmiana późna, przydatna na działki i do sadów towarowych.

Dönissena Żółta

Odmiana niemiecka o nieznanym rodowodzie.

Drzewo: rośnie silnie. W początkowym okresie tworzy wzniesioną ku górze koronę, która z upływem lat staje się bardziej rozłożysta. Wcześniej wchodzi w okres owocowania, plonuje regularnie i bardzo obficie. Jest wytrzymałe na mróz i mało podatne na choroby, w tym również na raka bakteryjnego.

Owoc: mały lub średniej wielkości, o masie 4,5–5,0 g, szerokosercowaty, o zaokrąglonym czubku. Skórka jasnożółta, a od strony nasłonecznionej złotożółta, bez rumieńca, cienka. Miąższ żółty, dość twardy, mało soczysty, słodki, niekiedy z lekką goryczką, dość smaczny. Półchrząstka. Sok bezbarwny. Pestka średniej wielkości, pękata. Szypułka długa (45–50 mm), średniej grubości.

Dojrzewanie owoców: w szóstym tygodniu dojrzewania czereśni, przeważnie w połowie lipca. Okres dojrzewania jest długi.

Właściwości użytkowe: jedna z wartościowszych odmian czereśni o żółtych owocach. Jej wadą jest duża wrażliwość owoców na pęknięcie w czasie deszczu.

Gubińska Czarna

Odmiana niemiecka o bliżej nieznanym pochodzeniu, rozpowszechniona dawniej w okolicach Gubina.

Drzewo: rośnie średnio silnie i tworzy niewielką, kulistą koronę, zwykle bez przewodnika. W okres owocowania wchodzi dość późno. Plonuje regularnie i średnio obficie. Jest średnio wytrzymałe na mróz.

Owoc: średniej wielkości, o masie około 6,0–6,5 g, krótki. Kształtem bardzo przypomina czereśnie odmiany Van. Skórka w pełnej dojrzałości jest prawie czarna, lśniąca. Miąższ bardzo ciemny, z odcieniem fioletowym, twardy, soczysty, słodki, lekko aromatyczny, prawie bez goryczki, smaczny. Chrząstka. Sok bardzo ciemny. Pestka dość duża, pękata o licach okrągłych. Szypułka krótka (30–35 mm), gruba, jasnozielona.

Dojrzewanie owoców: na początku piątego tygodnia dojrzewania czereśni, najczęściej w końcu czerwca. Można je długo przetrzymać na drzewie, gdyż nie pękają w czasie deszczu.

Właściwości użytkowe: odmiana polecana na działki ze względu na słaby wzrost drzew i małą wrażliwość na raka bakteryjnego. Do uprawy towarowej mniej przydatna, gdyż nie wytrzymuje konkurencji z nowszymi odmianami o podobnej porze dojrzewania.

Hedelfińska

Odmiana niemiecka, do niedawna często uprawiana w sadach towarowych.

Drzewo: rośnie silnie i tworzy rozłożystą koronę ze zwisającymi gałęziami. Jest mało wytrzymałe na mróz i podatne na choroby. W okres owocowania wchodzi średnio wcześnie. Owocuje obficie i regularnie.

Owoc: duży, o masie 7,5–8,5 g, wydłużony. Skórka wiśniowobrazowa,

łśniąca. Miąższ ciemnoczerwony, prawie chrząstkowaty, winno-słodki, bardzo smaczny. Pestka średniej wielkości, jajowata, wydłużona. Szypułka średniej długości (około 40 mm), dość gruba.

Dojrzewanie owoców: w szóstym tygodniu dojrzewania czereśni,

przeważnie w drugiej dekadzie lipca.

Właściwości użytkowe: odmiana, której owoce mają dużą wartość handlową. Mimo wad takich jak duża wrażliwość na mróz i na raka bakteryjnego oraz podatność owoców na pęknięcie jest nadal uważana przez wielu sadowników za cenną ciemno owocową czereśnię o późnej porze dojrzewania.

Jaboulay (syn. Żabula, Liońska)

Odmiana francuska o nieznanym rodowodzie.

Drzewo: rośnie silnie i tworzy nie-regularną, rozłożystą koronę o długich gałęziach. Późno wchodzi w okres owocowania, plonuje dość regularnie, ale zwykle średnio obficie. Jest dość wytrzymałe na mróz i mało podatne na choroby.

Owoc: średniej wielkości, o masie 6–7 g, sercowaty. Skórka ciemnoczerwona, łśniąca, podatna na pęknięcie. Miąższ czerwony, ciemniejszy przy pestce, średnio jędrny, słodko-kwaśny, smaczny. Sok czerwony. Pestka duża, wydłużona. Szypułka długa (45–50 mm), dość gruba.

Dojrzewanie owoców: w trzecim tygodniu dojrzewania czereśni, zwykle w drugiej połowie czerwca. Dojrzewanie jest nierównomiernie.

Właściwości użytkowe: odmiana spotykana w starych sadach i ogrodach przydomowych. W uprawie towarowej została zastąpiona przez odmianę 'Burlat'.

Kanarkowa

Odmiana polska spotykana do dziś w alejach przydrożnych i starych sadach przydomowych.

Drzewo: rośnie silnie lub bardzo silnie i tworzy szerokostojkowatą koronę z gałęziami skierowanymi ku górze. Jest wytrzymałe na mróz, ale dość podatne na choroby. W okres owocowania wchodzi średnio wcześnie, plonuje dobrze i regularnie.

Owoc: mały lub średniej wielkości, o masie 5–5,5 g, szerokosercowaty. Skórka żółta, lśniąca, podatna na odgniecenia. Miąższ jasnożółty, miękki, soczysty, słodki, bardzo smaczny. Sok bezbarwny. Pestka średniej wielkości, jajowata. Szypułka średniej długości (40–45 mm), średnio gruba.

Dojrzewanie owoców: w trzecim tygodniu dojrzewania czereśni, przeważnie w drugiej połowie czerwca.

Właściwości użytkowe: odmiana wytrzymała na mróz, o dużej plenności drzew i bardzo delikatnych, smacznych owocach, przydatnych również na kompoty. Ma znaczenie amatorskie z powodu stosunkowo drobnych, delikatnych i bardzo wrażliwych na transport owoców.

Kunzego (syn. Kunzes Kirsche)

Odmiana niemiecka, dawniej popularna w uprawie w Polsce.

Drzewo: rośnie silnie i tworzy rozłożystą koronę ze zwisającymi dolnymi gałęziami. W okres owocowania wchodzi wcześnie, owocuje bardzo obficie i regularnie. Na mróz jest średnio wytrzymałe, na choroby – mało podatne.

Owoc: średniej wielkości, o masie 5–6 g, szerokosercowaty, ścięty na wierzchołku. Skórka cienka, jasnożółta, pokryta karminowym rumieńcem, który u owoców dojrzałych pokrywa prawie całą powierzchnię. Miąższ jasnożółty, dość ścisły, słodki, aromatyczny,

smaczny. Pestka mała, pękata o licach prawie okrągłych. Szypułka dość długa (35–45 mm), cienka, lekko ordzawiona.

Dojrzewanie owoców: w czwartym tygodniu dojrzewania czereśni, przeważnie w końcu czerwca.

Właściwości użytkowe: odmiana plenna, przydatna do ogrodów działkowych w cieplejszych rejonach kraju. Owoce bardzo smaczne, o delikatnym miąższu, ale niezbyt duże.

Lotka Trzebnicka

Odmiana polska o bliżej nieznanym rodowodzie. Kiedyś popularna w uprawie w zachodniej części kraju, zwłaszcza w rejonie Trzebnicy.

Drzewo: rośnie silnie i tworzy rzadką, nieregularną oraz trudną do formowania koronę ze zwisającymi dolnymi gałęziami. Jest średnio wytrzymałe na mróz i mało podatne na choroby.

W okres owocowania wchodzi średnio wcześnie, plonuje obficie.

Owoc: średniej wielkości, o masie około 6–7 g, sercowaty, wydłużony. Skórka lśniąca, dość gruba, barwy brązowoczerwonej, a w pełnej dojrzałości brązowoczarna z przeświecającymi czerwonymi kropkami. Miąższ ciemnoczerwony, półchrząstkowaty, słodko-winny, bardzo smaczny. Pestka duża, wydłużona, o licach jajowatych. Szypułka bardzo długa (50–60 mm), wiotka, dobrze zrosnięta z owocem.

Dojrzewanie owoców: w czwartym tygodniu dojrzewania czereśni, przeważnie w końcu czerwca.

Właściwości użytkowe: odmiana deserowa i przetwórcza, przydatna do ogrodów działkowych. Dobrze owocuje zwłaszcza w Polsce południowo-zachodniej.

Merton Premier

Odmiana angielska, otrzymana w wyniku krzyżowania czereśni 'Emperor Francis' x 'Bedford Prolific'.

Drzewo: rośnie średnio silnie i tworzy kulistą koronę o niezbyt silnej konstrukcji oraz gałęziach wznie-

sionych ku górze. W okres owocowania wchodzi wcześniej, owocuje obficie i regularnie. Jest średnio wrażliwe na mróz i odporne na raka bakteryjnego.

Owoc: średniej wielkości, o masie 4,5–5,5 g, kulisty lub lekko wydłużony. Skórka ciemnopurpurowa z licznymi, drobnymi przetchlinkami. Miąższ czerwony, średnio ścisty, soczysty, słodki. Pestka mała, prawie kulista z wyraźnym czubkiem. Szypułka średniej długości (około 40 mm), dosyć sztywna.

Dojrzewanie owoców: w końcu trzeciego lub na początku czwartego tygodnia dojrzewania czereśni, przeważnie w końcu czerwca.

Właściwości użytkowe: odmiana odporna na raka bakteryjnego. Przydatna szczególnie do ogrodów przydomowych. Do sadów towarowych rzadko wybierana, ponieważ owoc jest zaledwie średniej wielkości.

Schneidera Późna

Odmiana niemiecka o bliżej nieznanym rodowodzie. Dawniej bardzo powszechna w sadach polskich pod nazwami: Kasztany, Kasztanioki, Kozerska.

Drzewo: rośnie bardzo silnie. Tworzy potężną szerokostojkowatą, luźną koronę. Jest średnio podatne na

mróz, a pąki kwiatowe są wrażliwe na przymrozki wiosenne. W owocowanie wchodzi średnio wcześniej. Plonuje umiarkowanie obficie.

Owoc: duży, o masie 8–9 g, szerokosercowaty. Skórka wiśniowo-brązowa a w pełnej dojrzałości brązowoczarna, lśniąca. Miąższ jasnoczerwony, chrząstkowaty, słodko-winny, bardzo smaczny. Pestka średniej wielkości, wydłużona, o licach jajowatych. Szypułka długa (45–50 mm), raczej wiotka.

Dojrzewanie owoców: w końcu szóstego tygodnia dojrzewania czereśni, najczęściej w połowie lipca.

Właściwości użytkowe: odmiana wybitnie deserowa o wyjątkowo smacznych i dorodnych owocach, dobrze znoszących transport. Jest przydatna do sadów amatorskich w cieplejszych rejonach kraju.

Sercówka Nieszawska

Odmiana bliżej nieznanego pochodzenia.

Drzewo: rośnie silnie i tworzy luźną, kulistą koronę z lekko zwisającymi dolnymi gałęziami. Jest średnio wytrzymałe na mróz i mało podatne na choroby. W okres owocowania wchodzi średnio wcześnie. Plonuje dobrze i regularnie.

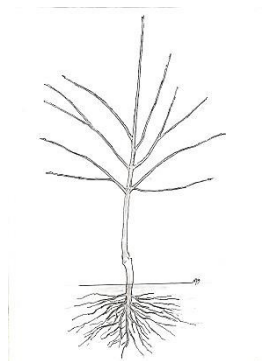
Owoc: średniej wielkości, o masie około 7 g, sercowaty. Skórka ciemnoczerwona, lśniąca, a w pełnej dojrzałości prawie czarna, mało podatna na pęknięcie. Miąższ czerwony do ciemnoczerwonego, miękki, kwaśno-słodki, smaczny. Pestka duża, wydłużona. Szypułka średniej długości, średnio gruba.

Dojrzewanie owoców: w trzecim tygodniu dojrzewania czereśni, zwykle w drugiej połowie czerwca.

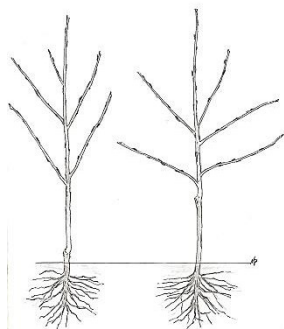
Właściwości użytkowe: odmiana deserowa i przetwórcza, przydatna do ogrodów przydomowych.

III. MATERIAŁ SZKÓŁKARSKI

Dawniej drzewa czereśni rozmnażano generatywnie, przez wysiew pestek. Drzewo wyprodukowane generatywnie, zaczynało owocować dopiero po kilku a nawet po kilkunastu latach od posadzenia i osiągało olbrzymie rozmiary. Na dodatek nie powtarzało cech odmiany, której pestki użyto do jego wyprodukowania. Dopiero rozmnażanie wegetatywne, przez szczepienie odmian uprawnych na podkładkach, pozwoliło uzyskiwać wcześniejsze owocowanie i pożądane cechy jakościowe. Drzewko rozmnożone wegetatywnie (przez szczepienie lub okulizację) składa się z dwóch elementów: podkładki i odmiany szlachetnej (rys. 1). W zależności od miejsca połączenia komponentów (szczepienia), podkładka stanowi tylko część podziemną drzewa lub korzenie oraz pień (rys. 2). Pierwszy przypadek ma miejsce wówczas, gdy szczepienie wykonano tuż nad szyjką korzeniową podkładki (rys. 2), drugi – gdy podkładkę zaszczipiono wysoko, pod koroną przyszłego drzewa (rys. 2). Czereśnie szczepione na podkładkach zaczynają

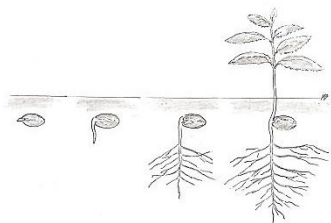
Rys. 1

Rys. 2

owocować znacznie wcześniej. Na podkładce karłowej (np. na GiSela 5), pierwsze owoce zbiera się już w drugim roku po posadzeniu. Produkcją drzewek owocowych zajmują się specjalistyczne gospodarstwa szkółkarskie, nadzorowane przez odpowiednie służby. Zadaniem tych służb jest kontrolowanie jakości materiału szkółkarskiego, w tym jego zdrowotności i czystości odmianowej. Okres produkcji drzewka trwa od 1 do 2 lat, zależnie od wyboru metody produkcji. Drzewka owocowe można kupić bezpośrednio w specjalistycznych gospodarstwach szkółkarskich, można skorzystać ze sprzedaży wysyłkowej lub udać się do najbliższego punktu sprzedaży detalicznej. Na rynku szkółkarskim dostępne są one jednak w dość wąskim asortymencie odmianowym. Oferowane są tam głównie te odmiany, które wybierają sadownicy do uprawy towarowej, np. 'Burlat', 'Vanda', 'Techlovan', 'Summit', 'Sylvia', 'Kordia', 'Regina'. Drzewka dawnych odmian są trudniej osiągalne, ponieważ większość szkółkarzy produkuje materiał dla odbiorcy hurtowego. Szkółek produkujących drzewka dla działkowiczów jest niewiele. Pojedyncze egzemplarze drzewek, na własne potrzeby, można wyprodukować samemu. Wielu amatorom umiejętność wyprodukowania drzewka wymarzonej odmiany sprawia dużą satysfakcję i wiele zadowolenia. Produkcję drzewka rozpoczyna się od nabycia kilku podkładek, choć i te można wyprodukować samemu, wysiewając np. pestki czereśni ptasiej. Dzikie drzewa czereśni ptasiej rosną w Polsce w warunkach naturalnych, w lasach lub przy polnych drogach. Owoce czereśni ptasiej są drobne, o różowej, czerwonej lub czarnej skórce i mają bardzo małe pestki. Pestki do

produkcji podkładek wydobywa się z dobrze dojrzałych owoców. Po dokładnym ich oczyszczeniu z resztek miąższu suszy się je w temperaturze pokojowej i przechowuje do późnej jesieni w suchym i przewiewnym miejscu tak, aby nie zapleśniały. W połowie grudnia nasiona poddaje się działaniu niskiej temperatury (ok. 0–2°C). Proces ten, zwany stratyfikacją, jest niezbędny, aby nasiona mogły wykiełkować. Pestki najpierw należy moczyć przez kilka godzin w zimnej wodzie. Następnie umieszcza się je w lekko wilgotnym piasku lub torfie

Rys. 3

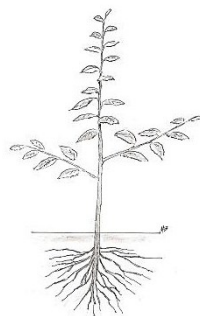
i przechowuje w chłodnym pomieszczeniu, o temperaturze 0–2°C, przez około 90 dni.

Po tym okresie zaczynają pękać, a zawarte w nich nasiona kiełkują (rys. 3). Wtedy wysiewa się je do doniczek, skrzynek lub bezpośrednio do gruntu. Termin wysiewu przypada na koniec marca lub

początek kwietnia. Do gruntu pestki wysiewa się rzędowo, co 5 cm, przykrywając 2, 3-centymetrową warstwą czystego piasku, który zabezpiecza młode siewki przed chorobami grzybowymi i przed gniciem. W maju wyrastają młode roślinki (siewki). Starannie pielęgnowane (odchwaszczane, podlewane itd.) w połowie października osiągają wysokość 50–60 cm (rys. 3). Sadzi się je wtedy do szkółki, gdzie w połowie lata następnego roku będą gotowe do okulizacji czyli do połączenia z odmianą szlachetną.

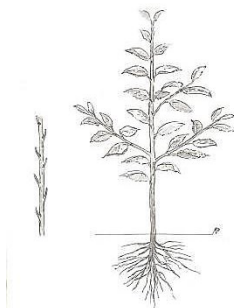
Produkcja drzewek przez okulizację podkładek

Okulizacja jest szczególnym rodzajem szczepienia, wykonywanym zwykle latem. Do tego czasu posadzone do szkółki podkłádki starannie pielęgnuje się (niszczy chwasty, nawozi i podlewa). Usuwa się też wszystkie boczne rozgałęzienia do wysokości 30 cm nad ziemią (rys. 4) W pełni lata

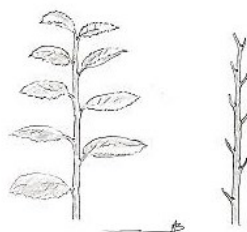

Rys. 4

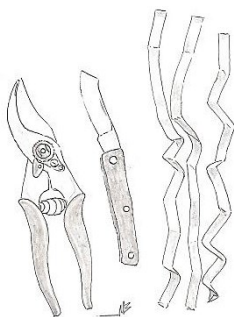
(lipiec/sierpień) podkładki są zwykle gotowe do okulizacji, czyli do połączenia z odmianą szlachetną. W tym czasie (lipiec/sierpień) również pąki wegetatywne na drzewach czereśni osiągają odpowiednią dojrzałość. Ścina się więc zrazy i przystępuje do zaokulizowania podkładek (rys. 5). Zrazem nazywamy jednoroczny pęd odmiany, której drzewko chcemy wyprodukować. Szkółkarze profesjonaliści zaopatrują się w zrazy w specjalistycznych sadach matecznych. Sady te produkują zwykle wyłącznie zrazy odmian przydatnych do towarowej uprawy.

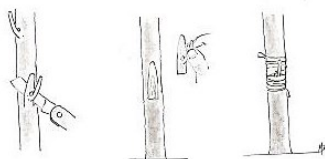
Rys. 5

Rys. 6

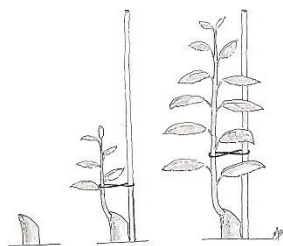
Rys. 7

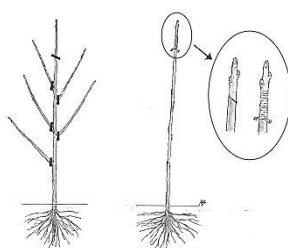
Rys. 8

Działkowicz – amator może zwrócić się po zrazy pożądanej odmiany czereśni do instytucji prowadzących kolekcje dawnych odmian lub do innego działkowicza-hobbysty. Grubość zraza powinna być zbliżona do grubości posiadanych podkładek. Bezpośrednio po ścięciu zraza pozbawia się go liści, pozostawiając tylko skrócone do połowy ogonki liściowe (rys. 6). Usunięcie liści zabezpiecza zraz przed zwiędnięciem. Okulizację wykonuje się w pogodny dzień. Przybory niezbędne do

okulizacji to: sekator, paski z folii polietylenowej oraz dobrze zaostriżony nóż ogrodniczy zwany okulizakiem (rys. 7). Najczęściej stosowaną i najprostszą do wykonania metodą okulizacji jest tzw. okulizacja „na przystawkę”. Ze zraza i z podkładki pobiera się tarczkę podobnej wielkości (rys. 8). W miejsce tarczki wyciętej na podkładce zakłada się tarczkę wraz z oczkiem (pąkiem) pobraną ze zraza. Na tej tarczce powinien znajdować się zdrowy, nie uszkodzony pąk liściowy (rys. 8). Połączone komponenty (tarczkę i podkładkę), obwiązuje się paskiem z folii polietylenowej (rys. 8). Bardzo ważne jest szczelne przykrycie folią całego miejsca okulizacji tak, aby nie dostała się tam woda. Dla dobrego dopasowania komponentów obwiązywanie wykonuje się zaczynając od góry ku dołowi. Pąk na tarczce, pozostawia się nie zakryty (rys. 8). Po 5–6 tygodniach paski należy odwiązać. W tym czasie tarczka jest już zwykle zrosnięta z podkładką i dłuższe pozostawienie folii może spowodować jej „wrzynanie się” w korę podkładki. Wiosną następnego roku pierwszą czynnością konieczną do wykonania jest ścięcie podkładki nad miejscem okulizacji, około 0,5 do 1 cm powyżej tarczki (rys. 9). Wkrótce z pąka liściowego (oczka) znajdującego się na tarczce wyrasta pęd, który do jesieni rozwinie się w drzewko gotowe do posadzenia na działce.

Rys. 9

Rys. 10

Produkcja drzewka przez wiosenne szczepienie

Zrązy do wiosennego szczepienia należy ścinać już w grudniu, zaraz po pierwszych mrozach. Do wiosny należy je przechować w temperaturze 0–5°C, zabezpieczone przed utratą wody, np. w wilgotnym torfie, lub piasku. Podkładki, pozostające na zimę w szkółce, szczepi się w marcu lub w pierwszych dniach kwietnia. Najbardziej znaną i prostą metodą szczepienia jest „stosowanie”. Polega ona na wykonaniu na podkładce i zrazie skośnego cięcia, połączeniu komponentów i ścisłym obwiązaniu

miejsca szczepienia paskiem z folii polietylenowej (rys. 10). Do szczepienia wykorzystuje się zraz o długości około 10 cm, na którym znajdują się 3–4 pąki wegetatywne. Obwiązując miejsce szczepienia paskiem foliowym pąki na zrazie pozostawia się nie przykryte. Zrośnięcie komponentów następuje co najmniej po miesiącu. Wtedy należy odkręcić pasek foliowy. Z pąka najwyżej położonego wyrośnie przewodnik przyszłego drzewka, a z dwóch pozostałych pąków – konary pierwszego piętra korony. W jesieni drzewko jest już gotowe do posadzenia. Jest ono zwykle mniejsze niż drzewko otrzymane z letniej okulizacji.

Drzewka wieloodmianowe

W specjalistycznej szkółce drzewek owocowych działkowicz może nabyć drzewko lub drzewka dowolnej odmiany czereśni. Dobrze, aby była to odmiana mało podatna na choroby i stosunkowo wytrzymała na mróz. Drzewko(a) należy posadzić na działce, w miejscu docelowym. Wiosną, po posadzeniu należy skrócić przewodnik i przyciąć krótko, na 1 oczko, pędy boczne. Do jesieni wyrośnie kilka nowych silnych pędów, które wiosną następnego roku można przeszczepić zrazami kilku odmian. W czasie szczepienia z każdym z przeszczepianych pędów postępuje się w ten sposób jak szkółkarz traktuje pojedynczą szczepioną lub okulizowaną podkładkę w szkółce, o czym pisano powyżej. Do przeszczepiania pędów dobrze jest wybrać zrazy ulubionych odmian, charakteryzujących się różną porą dojrzewania owoców, odmienną barwą skórki, itd. W ten sposób otrzymamy drzewo czereśni, z którego będzie można zbierać różnorodne owoce czereśni nawet przez 8 tygodni, od końca maja do końca lipca (rys. 11).

Rys. 11

IV. SADZENIE DRZEW I ICH PIELĘGNACJA

Przygotowanie stanowiska pod drzewka czereśni

W dużych ogrodach sadi się nadal drzewa czereśni szczepione na silnie rosnących podkładkach, np. na siewkach czereśni ptasiej. Takie drzewa wybierają zwłaszcza ci spośród działkowiczów, którzy oprócz owoców chcą mieć na działce dużo cienia do odpoczynku w czasie upalnych dni. Drzewa te bowiem bardzo silnie rosną. Na małe działki poleca się drzewka słabo rosnące, szczepione na podkładkach karłowych, takich jak np. GiSela 5. Tę podkładkę rozmnaża się w szkółkach wegetatywnie, najczęściej metodą kultur tkankowych „*in vitro*”. Drzewa szczepione na podkładce GiSela 5 zajmują niewielką powierzchnię, wczesnie wchodzi w okres owocowania, osiągają wysokość nie większą niż 2,5–3m (fot. 13), dzięki czemu zbiór owoców jest znacznie łatwiejszy niż z drzew silnie rosnących. Pamiętać jednak należy, że w związku z tym, że charakteryzują się one naturalnie słabym wzrostem i obfitym owocowaniem, wymagają gleby bardzo żyznej i dostatecznie wilgotnej. Przy niedostatku wody i składników pokarmowych owoce na karłowatych drzewach mogą drobnieć. Wtedy są mało atrakcyjne i mniej smaczne. Gleba pod czereśnie powinna być przewiewna i przepuszczalna, ale bogata w próchnicę i składniki pokarmowe. Na glebach zbyt zwięzłych, podmokłych i zimnych drzewa czereśni są porażane przez choroby kory i drewna, zwłaszcza przez raka bakteryjnego (fot. 14) i bardzo szybko zamierają. Z kolei na glebach zbyt lekkich i nadto przepuszczalnych owoce nie osiągają

Fot. 13

Fot. 14

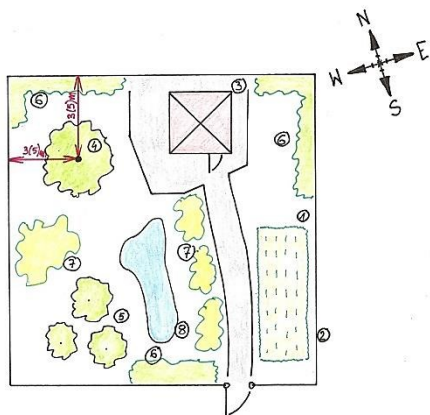
typowych rozmiarów, lecz drobnieją i są mało smaczne. Zanim posadzimy czereśnie glebę taką należy wzbogacić w próchnicę, stosując obornik, nawozy zielone na przyoranie, kompost. Te organiczne nawozy poprawią strukturę gleby, a przede wszystkim zwiększą jej zdolność do zatrzymywania wody. Jeżeli gleba jest dostatecznie próchniczna i żyzna, wystarczy glebę wokół drzewek wyściółkować obornikiem po posadzeniu. Ściółkę z obornika rozkłada się wczesną wiosną, co pozwala dłużej zatrzymać wokół korzeni wodę zgromadzoną w okresie zimowym.

Lokalizacja drzew czereśni na działce

Planując posadzenie drzew owocowych na działce musimy uwzględnić kilka aspektów, zarówno środowiskowych, jak i prawnych. Pierwszym ważnym wymogiem a zarazem ograniczeniem jest dostosowanie się do ustawodawstwa regulującego zasady działalności Rodzinnych Ogrodów Działkowych (R.O.D). Najważniejszym paragrafem jest §118 określający odległości sadzonych drzew owocowych od granic działki w zależności od gatunku drzewa i zastosowanej podkładki. W przypadku drzew czereśni szczepionych na podkładkach karłowatych odległość ta wynosi 3 m od granicy działki natomiast przy zastosowaniu podkładki silnie rosnącej nie mniej niż 5 m. Oprócz wymogów prawnych ważnym

aspektem są uwarunkowania klimatyczno-środowiskowe.

Wybierając miejsce pod czereśnie należy uwzględnić kierunek wiatrów, wiejących w porze zimowej. W przeważającej większości naszego kraju są to wiatry wschodnie. Drzewko czereśni należy zatem posadzić od strony południowej, południowo-zachodniej lub zachodniej, w zależności od dostępności miejsca. W miarę możliwości należy się postarać by czereśnie były osłonięte od wiatru drzewami, żywopłotem

Rys. 12

- 1 – uprawy warzywne, 2 – granica działki,
3 – altana, 4 – drzewo czereśni, 5 – inne
drzewa owocowe, 6 – żywopłot, 7 – rabaty
kwiatowe, 8 – oczko wodne

lub innymi formami architektonicznymi. Drzewom należy zapewnić odpowiednią przestrzeń. Miejsce powinno być tak wybrane, aby korona drzewa była w okresie letnim odpowiednio nasłoneczniona bo to gwarantuje wysoką jakość owoców. Drzewa czereśni szczepione na silnie rosnących podkładkach potrzebują bardzo dużo miejsca do wzrostu. W przeciwieństwie do nich drzewa szczepione na podkładkach karłowych potrzebują niewiele miejsca, ale nie mogą one rosnąć w zacienieniu, gdyż nie będą tam dobrze plonować, a owoce będą drobne i nie smaczne. Zagęszczenie powoduje wzrost wilgotności w koronach drzew, co zwiększa ryzyko porażenia czereśni przez choroby. Należy też pamiętać o tym, że czereśnia bardzo źle znosi mokre i ciężkie gleby. Tak więc wybierając miejsce pod drzewko trzeba pomijać takie stanowisko albo umożliwić odpływ nadmiaru wody przez odpowiedni drenaż terenu. Na mokrych i ciężkich glebach drzewa czereśni są porażane przez raka bakteryjnego i szybko zamierają. Uwzględniając warunki niezbędne dla dobrego wzrostu i owocowania nie można zapomnieć o zapylaczach. Znakomita większość odmian czereśni dla zawiązania owoców potrzebuje pyłku z kwiatów innej odmiany. Jeśli w najbliższym sąsiedztwie brak innych drzew czereśni (kwitnących w podobnym terminie) to na działce konieczne jest zapewnienie miejsca i posadzenie drzew co najmniej dwóch odmian czereśni, które będą się wzajemnie zapylać. Szczegółowe informacje dotyczące zapylania czereśni podano w rozdziale V.

Jeśli na działce przewiduje się stosowanie ochrony chemicznej czereśni należy wybrać pod drzewa miejsce w bezpiecznej odległości od innych upraw np. z dala od grządek warzywnych. Przy stosowaniu ciśnieniowych opryskiwaczy amatorskich nieuniknione jest przemieszczanie się cieczy roboczej z oprysku. Przy stosowaniu ekologicznych metod uprawy separacja nie ma znaczenia, gdyż środki pochodzenia organicznego nie stanowią zagrożenia dla innych upraw.

Każdy właściciel terenu ma swoją wizję organizacji przestrzeni uprawnej czy rekreacyjnej swojej działki. Przy wyborze drzewka powinien przede wszystkim zwrócić uwagę na podkładkę, na jakiej szczepione jest drzewko. Jeżeli dysponuje dużym arealem i chce aby drzewo czereśni było po kilku – kilkunastu latach elementem dominującym w krajobrazie działki lub wchodziło w zespół innych

dominujących elementów powinien wybrać drzewko na silnie rosnącej podkładce. W przypadku gdy czereśnia ma być jednym z wielu elementów architektury lub ma pełnić rolę bardziej użytkową niż krajobrazową należy posadzić drzewko (a) szczepione na podkładce karłowej. Przykładowe umiejscowienie drzewka czereśni na działce przedstawiono na rysunku 12.

Termin i sposób sadzenia

Drzewka owocowe sadi się zazwyczaj jesienią lub na wiosnę, bo wówczas najlepiej się przyjmują. W tym okresie są one również dostępne na rynku szkółkarskim w największym asortymencie.

Fot. 15

Fot. 16

Fot. 17

Fot. 18

Dokonując zakupu należy zwrócić uwagę, aby drzewka miały zdrową korę, bez zadrapań i wycieku tzw. gumy (fot. 15) oraz zdrowy, dobrze rozwinięty system korzeniowy (fot. 16). Wiosenny termin sadzenia czereśni jest bezpieczniejszy niż jesienny, gdyż pozwala uniknąć ryzyka przemarznięcia młodych drzewek w czasie zimy. Dołek pod drzewko powinien mieć głębokość około 40 cm i średnicę 40–50 cm. Wykopując

Fot. 19

dołek należy oddzielić glebę wybraną z górnej warstwy od tej z podglebia (fot. 17). Po wykopaniu dołka można przystąpić do sadzenia drzewek. Potrzebne są do tego celu 2 osoby. Na dnie dołka należy usypać niewielki kopczyk z żyznej gleby, pochodzącej z górnej warstwy. Przed umieszczeniem drzewka na tym kopczyku należy przy użyciu ostrego

sektora skrócić nieco system korzeniowy oraz usunąć korzenie chore i uszkodzone (fot. 18). Korzenie w dołku rozkładamy równomiernie uważając, aby się nie podwinęły. W pierwszej kolejności

Fot. 20

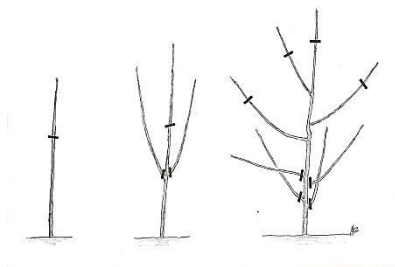

Fot. 21

przysypujemy je glebą pobraną z wierzchniej, żyznej warstwy gleby, a na wierzch – ziemią wybraną z podglebia. Do dołka, bezpośrednio na korzenie, nie podaje się obornika ani innych nawozów. Drzewko powinno być posadzone tak, aby zminimalizować ryzyko wyłamania odmiany szlachetnej (fot. 19). Sadzimy je na taką głębokość by miejsce zrośnięcia (połączenia zrazu i podkładki) znalazło się około 10 cm nad powierzchnią gruntu (fot. 20). Sadząc drzewka jesienią warto na zimę usypać z ziemi niewielkie kopczyki (fot. 21), ponieważ ziemia osiada i może odstąpić korzenie, a to zwiększy ryzyko ich przemarznięcia w czasie zimy. Bezpośrednio po wiosennym sadzeniu drzewka należy wokół pnia uformować z gleby zagłębienie (tzw. misę), która będzie umożliwiała zatrzymanie wody w okolicach korzeni, zarówno w czasie opadów deszczu jak i wodę z podlewania. Nie należy zapominać, że młode drzewka wymagają systematycznego dostarczania wody. Podłoże wokół drzewek powinno być często spulchniane i odchwaszczane.

Cięcie drzewek po posadzeniu

Dla zachowania równowagi pomiędzy uszkodzonym i skróconym systemem korzeniowym a częścią nadziemną drzewka należy skrócić pędy boczne, przez ich odpowiednie przycięcie. Niezależnie od terminu posadzenia drzewek (jesień lub wiosna), pierwsze cięcie pędów wykonuje się wiosną – w marcu lub kwietniu. Drzewka mogą być różnej jakości – bez rozgałęzień, z wieloma pędami bocznymi odchodzącymi od przewodnika pod bardzo ostrym kątem lub też z licznymi pędami o szerokich kątach rozwidlenia. Sposób cięcia zależy od jakości drzewek. Jedno-pędowe, nierozgałęzione drzewko przycina się na wysokości 90–100 cm od ziemi (rys. 13). W przypadku posadzenia drzewek rozgałęzionych, u których pędy odchodzą od przewodnika pod bardzo ostrym kątem, pędy te wycina się, a prze-

Rys. 13

Fot. 22

Fot. 23

Fot. 24

wodnik przycina do wysokości 90-100 cm od ziemi (rys. 13). Jeśli drzewko jest wysokie i mocno rozgałęzione, z szerokimi kątami rozwidlenia, na gałęzie pierwszego piętra korony wybiera się 3-5 pędów, które skraca się za drugim oczkiem (fot. 22). Przewodnik przycina się ok. 50 cm nad najwyższym położonym pędem bocznym (fot. 23), nad zdrowym, silnym pąkiem (fot. 24). Pędy wyrastające w nadmiernej liczbie lub pod bardzo ostrym kątem w stosunku do przewodnika

wycina się (rys. 13). Należy pamiętać, że im bardziej rozbudowana korona tym obficie drzewko podlewamy po jego posadzeniu.

Cięcie i formowanie drzew w kolejnych latach wzrostu

Koronę młodych drzewek formujemy wycinając nadmiar pędów, skracając niektóre z nich lub przyginając gałązki pod kątem 90 stopni do pnia używając różnego rodzaju przyborów w zależności od grubości pędów: wykałaczki (4), drewniane klamerki (5), klamry formujące (3), ciężarki (2), sznurek i kotwy wbijane w ziemię (1) (fot. 25). Czereśnie karłowe, szczepione na podkładkach takich jak GiSela 5, należy ciąć intensywnie od 5–6 roku po posadzeniu, stosując przy tym skracanie pędów dla ich odmłodzenia. Czereśnie należy ciąć po zbiorach owoców, nie później niż do końca sierpnia. Drzewa czereśni szczepione

Fot. 25

na podkładkach karłowych (GiSela 5) w celu ich odmłodzenia poleca się ciąć wiosną, nie później niż do 3 tygodni po kwitnieniu, tj. do końca maja. Cięcie należy przeprowadzać zawsze w czasie suchej i słonecznej pogody. Wykonane niewłaściwie lub w nieodpowiednim czasie może zwiększać podatność drzew na choroby. Celem cięcia jest wprowadzanie równowagi między wzrostem wegetatywnym i generatywnym (owocowanie). Cięcie umożliwia odpowiednio uformować korony i jest ważnym zabiegiem fitosanitarnym. Wycięte, porażone przez choroby pędy należy usuwać z ogrodu i niszczyć.

Choroby utrudniające uprawę czereśni

Czereśnia jest gatunkiem często porażanym przez patogeny (grzyby, bakterie, wirusy) wywołujące różne choroby. Infekcje mogą zachodzić od wczesnej wiosny do jesieni, a rozwijające się w ich wyniku choroby są nierzadko przyczyną strat w plonie. Niektóre prowadzą do zamierania pojedynczych konarów, a nawet całych drzew. Najważniejszymi chorobami utrudniającymi uprawę czereśni są: rak bakteryjny drzew owocowych, brunatna zgnilizna drzew pestkowych, drobna plamistość liści drzew pestkowych, leukostomoza drzew pestkowych oraz srebrzystość liści drzew owocowych. Mniejsze znaczenie mają: guzowatość korzeni, wertycylioza drzew owocowych,

żółtaczka wiśni oraz nekrotyczna pierścieniowa plamistość drzew pestkowych. Nasilenie poszczególnych chorób w uprawie czereśni jest zróżnicowane i zależy w dużej mierze od przebiegu pogody w sezonie wegetacyjnym.

Rak bakteryjny drzew owocowych – pierwsze objawy porażenia można zaobserwować na drzewach wczesną wiosną. Porażone pąki, choć nabrzmiewają to nie rozwijają się, lecz zasychają i takie pozostają na drzewach. W czasie kwitnienia porażane są kwiaty, które czernieją i zamierają. Na liściach i owocach tworzą się początkowo uwodnione plamy, które na liściach brunatnieją, a na owocach czernieją i zasychają, powodując ich zniekształcenie. Najgroźniejsze jednak są infekcje zdrewniałych pędów, na których tworzą się rozległe nekrozy i zrakowacenia, prowadzące do zamierania porażonych gałęzi, a nawet całych drzew (fot. 26).

Fot. 26

Zapobieganie wystąpieniu raka bakteryjnego polega na wyborze zdrowych drzewek do posadzenia oraz ograniczaniu źródeł infekcji przez wycinanie porażonych konarów a nawet drzew. Wielu problemów można uniknąć sadząc odmiany mało podatne na raka bakteryjnego i wytrzymałe na mróz. Wskazane jest również zabezpieczanie ran po cięciu drzew odpowiednimi preparatami. Zapobiegawczo należy stosować opryskiwanie drzew preparatami miedziowymi w okresie nabrzmiewania pąków i w czasie opadania liści.

Brunatna zgnilizna drzew pestkowych – rzadko poraża kwiaty i pędy czereśni, a znacznie częściej owoce powodując ich gnicie (fot. 27). Aby ograniczyć źródło infekcji należy usuwać porażone owoce poza obręb sadu. Pozostawione na drzewie do następnego roku w postaci tzw. mumii są przyczyną szerzenia się choroby. Dobre rezultaty daje wybór odmian mało podatnych na pęknięcie owoców. W razie konieczności można zastosować zwalczanie chemiczne patogena, przeprowadzając oprysk na początku kwitnienia lub dwukrotnie, na początku i w pełni

kwitnienia odpowiednim preparatem grzybobójczym. W celu zabezpieczenia owoców przed porażeniem opryskiwanie rozpoczyna się około 4 tygodnie po kwitnieniu i kontynuuje do zbiorów, zachowując okres karencji, czyli czas, jaki powinien upłynąć od dnia zastosowania środka ochrony roślin do dnia zbioru.

Fot.27

Drobna plamistość liści drzew pestkowych – pierwsze jej objawy w postaci nielicznych, najpierw bladzielonych, potem brunatno-czerwonych plamek można zaobserwować na liściach już w końcu maja. Plamy występują zwykle najliczniej na obrzeżach liści i mogą zlewać się w większe skupienia. Porażone liście żółkną i opadają z drzew (fot. 28). Przy bardzo silnym porażeniu defoliacja może wystąpić przed zbiorem owoców. Na takich drzewach owoce są drobne i nie dojrzewają. Wczesna defoliacja przyczynia

się do słabego zawiązywania pąków kwiatowych i zmniejszenia plonu oraz do większej podatności drzew na mróz. Zapobieganie wystąpieniu drobnej plamistości polega na ograniczaniu źródła infekcji poprzez wygrabianie i niszczenie opadłych liści. Można zastosować również ochronę chemiczną. Pierwszy zabieg przeprowadza się bezpośrednio po kwitnieniu, a 2–3 kolejne co 10–14 dni, z zachowaniem okresu karencji i z uwzględnieniem warunków atmosferycznych.

Leukostomoza drzew pestkowych – objawia się więdnieniem liści na pojedynczych pędach, nekrozami na korze oraz zasychaniem młodych pędów i gałęzi, a nawet całych drzew czereśni.

Zapobieganie infekcjom polega na unikaniu zbędnych zranień drzew oraz prawidłowym i terminowym (czerwiec – sierpień) cięciu koron. Ważne jest też zabezpie-

Fot. 28

czanie ran bezpośrednio po cięciu drzew przeznaczonymi do tego preparatami, które można nabyć w sklepach ogrodniczych.

Szkodniki utrudniające uprawę czereśni

Na czereśniach występuje kilka gatunków szkodników, które mają istotne znaczenie gospodarcze. Są to: mszyca czereśniowa, nasionnica trześniówka, licinek tarninaczek. Czereśnie są również zasiedlane przez gatunki owadów i roztoczy spotykanych na innych drzewach owocowych. Należą do nich przede wszystkim zwójkówki, chrząszcze, a wśród nich m. in. ogrodnica niszczylistka, chrabąszcz majowy oraz przędziorki, w tym przędziorek chmielowiec.

Mszyca czereśniowa – wczesną wiosną może zasiedlać kwiaty, powodując ich opadanie. Liście i pędy, na których żeruje, silnie się skręcają (fot. 29). Żerowanie mszyc powoduje zahamowanie wzrostu pędów i zwiększa ich wrażliwość na uszkodzenia mrozowe. W celu zmniejszenia liczebności mszyc należy wycinać, usuwać i niszczyć zasiedlone pędy. W ograniczaniu liczebności mszyc pomagają również drapieżce m. in. biedronkowate, bzygowe, siatkoskrzydłe m. in. złotooki oraz pluskwiaki różnoskrzydłe. Mszyce można zwalczać również przy użyciu odpowiednich środków ochrony roślin.

Fot. 29

Fot. 30

Fot. 31

Nasionnica (*Rhagoletis cerasi*) (*Rhagoletis cingulata*) – larwy powodują „robaczywienie” owoców odmian o średniej i późnej porze dojrzewania (od trzeciego tygodnia dojrzewania czereśni, czyli od 2–3 dekadę czerwca) (fot. 30). Im późniejsza odmiana, tym jest bardziej narażona na uszkodzenia. Zwalczanie: należy monitorować przebieg lotu, odławiając muchy na żółte pułapki lepowe (fot. 31). Pułapki zawiesza się na drzewach w połowie maja. Najskuteczniejszą metodą zapobiegania porażeniu owoców jest opryskiwanie drzew w okresie

lotu much i składania jaj. Na późnych odmianach trzeba wykonać nawet 3–4 zabiegi zwalczające.

Przy doborze środków ochrony roślin i ich dawek zaleca się korzystanie z wyszukiwarki dostępnej na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

<http://www.minrol.gov.pl/pol/Informacje-branzowe/Produkcja-roslinna/Ochrona-roslin/Wyszukiwarka-i-etykiety-srodkow-ochrony-roslin>

gdzie znajdują się aktualne informacje w zakresie dopuszczenia środków do obrotu.

Ochrona przed ptakami

Duże szkody na drzewach czereśni wyrządzają ptaki (fot. 32). Najgroźniejsze są szpaki i kwiczoły, a nieco mniejsze szkody powodują gawrony i grubodzioby. Jest wiele sposobów ochrony owoców przed ptakami, ale na działki i do ogrodów przydomowych najbardziej przydatna jest **metoda mechaniczna**, polegająca na osłanianiu

Fot. 32

drzew siatkami, które rozwija się na przygotowanej do tego celu konstrukcji nośnej. Zarzucanie siatek bezpośrednio na drzewa nie jest wskazane, gdyż powoduje uszkodzenie siatki, plonu, liści, owoców oraz deformowanie gałęzi i drzew.

V. ZAPYLANIE KWIATÓW

Tradycyjnie uprawiane w Polsce odmiany czereśni są obcopolne. Dla dobrego plonowania ich kwiaty muszą być zapylone pyłkiem innej odmiany. Konieczne jest więc posadzenie przynajmniej 2 różnych odmian w ogrodzie przydomowym lub na działce, które będą się wzajemnie zapylać. Wybór takich odmian należy dobrze przemyśleć, ponieważ nie wszystkie odmiany czereśni się wzajemnie zapylają. Przy doborze zapylaczy należy zwrócić uwagę, aby okres kwitnienia zapylacza i odmiany zapylanej był zbliżony. Dobrze jest również jeśli zapylacz i odmiana podstawowa dojrzewają w podobnym czasie. Dla

odmiany wczesnej należy dobierać zapylacze z grupy czereśni wczesnych, dla odmiany późnej – z grupy odmian późno dojrzewających. Ważne jest to ze względów organizacyjnych, gdyż drzewa odmian średnio późnych i późnych to jest dojrzewających w piątym – ósmym tygodniu dojrzewania czereśni muszą być opryskiwane przeciwko nasionnicy trześniowce – szkodnikowi powodującemu robaczywienie owoców. Zabieg wykonuje się w czasie, kiedy dojrzewają owoce odmian najwcześniejszych.

Dobór zapylaczy dla czereśni jest utrudniony również ze względu na występowanie niezgodności między odmianami, zwanej intersterylnością. Kluczową rolę odgrywają tu allele S. Odmiany należące do tej samej grupy niezgodności, a więc posiadające ten sam zestaw alleli S, nie mogą się wzajemnie zapylać. Na zapylacze należy więc wybierać odmiany należące do różnych grup niezgodności, kwitnące w tym samym lub zbliżonym terminie co odmiana podstawowa. Wybrane informacje dotyczące zapylania dawnych odmian czereśni przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Zestawienie zapylaczy dla dawnych odmian czereśni przydatnych do ogrodów przydomowych

Odmiana	Zapylacze
Bładoróżowa	Büttnera Czerwona, Hedelfińska
Büttnera Czerwona	Van, Vega, Kunzego, Hedelfińska
Dönissena Żółta	Kunzego, Schneidera Późna, Hedelfińska
Gubińska Czarna	Sam, Büttnera Czerwona
Hedelfińska	Sam, Summit, Schneidera Późna, Büttnera Czerwona
Jaboulay (Żabula)	Hedelfińska, Wczesna Riversa
Kunzego	Hedelfińska, Jaboulay, Kassina, Schneidera Późna
Lotka Trzebnicka	Kunzego, Büttnera Czerwona, Hedelfińska
Merton Premier	Burlat, Vega, Vista
Schneidera Późna	Hedelfińska, Kunzego, Van

VI. PODSUMOWANIE

Uprawa czereśni w ogrodzie przydomowym może przynieść wiele satysfakcji. Problemy wynikające m. in. z niskiej wytrzymałości drzew na mróz czy podatności na choroby można zminimalizować dokonując odpowiedniego wyboru odmian. Silny wzrost czereśni można

ograniczyć sadząc drzewka na podkładkach karłowych. Takie drzewka nadają się do uprawy zarówno w dużych ogrodach jak i na małych działkach. Zaczynają owocować już drugim roku po posadzeniu (fot.33), są łatwe w prowadzeniu i plenne, problemu nie stanowi zbiór owoców z takich drzew. W większym ogrodzie lub na niezbyt żyznej glebie można posadzić silnie rosnące drzewa czereśni. Oprócz owoców można wówczas zyskać cień potrzebny dla odpoczynku w upalne dni (fot. 34).

Fot. 33

Fot. 34

Fot. 35

Drzewa czereśni dodają uroku w ogrodzie. Wyglądają one bardzo atrakcyjnie przede wszystkim w okresie kwitnienia, kiedy przez 7–14 dni są obsypane białymi kwiatami (fot. 35).

Czereśnie są jednymi z najwcześniej dojrzewających owoców. Są bardzo lubiane zarówno przez dorosłych jak i dzieci. Aromatycznymi, błyszczącymi i soczystymi owocami możemy się delektować od końca maja do końca lipca. Najlepiej smakują w stanie świeżym, prosto z drzewa. Owoce sprzedawane w sklepach czy na targowiskach bywają mniej smaczne, ponieważ zbiera się je przed osiągnięciem pełnej dojrzałości. W sprzedaży dostępne są przede wszystkim owoce o jędrnym i twardym miąższu tzw. chrząstki. Trudno jest natomiast spotkać sercówki – wyjątkowo smaczne owoce, o miękkim i delikatnym miąższu. W dużych sadach towarowych nie uprawia się ich, gdyż owoce są bardzo podatne na odgniecenia w czasie obrotu. Do tej grupy należą m. in. 'Bładoróżowa', 'Kanarkowa', 'Kunzego', które warto posadzić na działce.

Produkując owoce we własnym zakresie producent/działkowicz wie w jaki sposób je otrzymał i ma pewność, że są rzeczywiście zdrowe. Co

prawda trudna jest całkowita rezygnacja z chemicznej ochrony plonów przede wszystkim ze względu na problem nasionnicy, ale możliwa w przypadku wyboru do uprawy odmian czereśni o wczesnym terminie dojrzewania owoców (do trzeciego tygodnia dojrzewania). W nich larwy nasionnicy jeszcze nie żerują. Posiadając w ogrodzie pojedyncze drzewa odmian o późniejszym terminie dojrzewania owoców można okrywać ich korony gęstą siatką, zabezpieczającą przed muchami nasionnic. W ograniczaniu porażenia owoców pomaga też wykładanie w maju gleby pod drzewami czereśni czarną folią. Nasionnica zimuje w glebie a folia uniemożliwia jej wyloty na wiosnę. Aby z powodzeniem uprawiać czereśnie, ważne jest też wykonywanie innych agrotechnicznych zabiegów, opisanych szerzej we wcześniejszych rozdziałach.

Pyszne i soczyste czereśnie to jedne z najwcześniej dojrzewających i najbardziej lubianych owoców sezonowych, dlatego trzeba je mieć we własnym ogrodzie.

